

Резюме

Ильющенкова К. О. Особливості правового регулювання донорства грудного молока.

У статті проаналізовано еволюцію правового регулювання донорства грудного молока. Висвітлено сучасний стан розвитку донорства грудного молока. Вивчено зарубіжну практику в правовому регулюванні донорства грудного молока на прикладі Австралії. Визначено проблеми правового регулювання донорства грудного молока та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: донорство, донорство грудного молока.

Резюме

Ильющенкова Е. О. Особенности правового регулирования донорства грудного молока.

В статье проанализировано эволюцию правового регулирования донорства грудного молока. Отражено современное состояние развития донорства грудного молока. Изучено зарубежную практику в правовом регулировании донорства грудного молока на примере Австралии. Определены проблемы правового регулирования донорства грудного молока и предложены пути их решения.

Ключевые слова: донорство, донорство грудного молока.

Summary

Iliushchenkova K. Features of legal regulation of breast milk donation.

In the article the evolution of legal regulation of breast milk donation has been analyzed. The modern state of development of breast milk donation has been defined. The foreign practice in the legal regulation of breast milk donation on the example of Australia has been studied. The problems of legal regulation of breast milk donation have been defined and the ways of their solution have been proposed.

Key words: donation, donor, breast milk.

УДК 347.513

С. В. КУЛІЦЬКА

Софія Вікторівна Куліцька, аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОМПЕНСАЦІЯ НЕМАЙНОВОЇ (МОРАЛЬНОЇ) ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ВНАСЛІДОК ПРОТИПРАВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ / БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Проблематика компенсації немайнової (моральної) шкоди була та залишається однією з найбільш актуальних у юридичній науці та практиці. Нагальну потребу в її дослідженні можна простежити на прикладі зобов'язань із відшкодування (компенсації) шкоди, заподіяної органами судової влади, адже, незважаючи на наявність низки наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців (О. О. Боярський, О. О. Отрадна, Р. О. Стефанчук, С. І. Шимон, О. М. Ерделевський, А. Е. Колієва, Є. В. Федорова, Р. Іосиф та інші), досі дискусійними як на рівні правової доктрини, так і правозастосовної практики є ряд надважливих питань, необхідність пошуку відповідей на які зумовила написання цієї статті.

Тож метою даної наукової статті є розкриття деяких проблемних питань компенсації немайнової (моральної) шкоди, заподіяної внаслідок протиправної діяльності/бездіяльності органів судової влади, а також виявлення можливих перспектив удосконалення правового регулювання і застосування цього способу захисту цивільних прав та інтересів в Україні.

Насамперед вважаємо за доцільне зауважити, що ключовою особливістю характеру немайнової шкоди, що заподіюється внаслідок протиправної діяльності/бездіяльності судових органів, є її соціальний аспект – применшення/втрата довіри до правосуддя, про що вже детальніше йшлося в одній із попередніх публікацій¹ автора цієї статті. При цьому, проводячи ранжування негативних наслідків за рівнем їх шкідливості, можемо з упевненістю стверджувати, що першочергову роль відіграватиме саме цей аспект заподіяної шкоди, про що також свідчать результати нещодавніх соціологічних досліджень². Безумовно, превалювання соціального аспекту шкоди призводить до істотного негативного кумулятивного ефекту, вплив якого може бути мінімізовано лише з допомогою комплексного системного підходу до вирішення існуючих проблем, у тому числі у сфері юридичної відповідальності суддів.

Слід також підкреслити, що названа вище особливість характеру немайнової шкоди, що заподіюється внаслідок протиправної діяльності/бездіяльності судових органів, обумовлює специфіку встановлення наявності такої шкоди, визначення її розміру, а також способу компенсації. Так, сучасною тенденцією є визнання юридичною наукою³ і практикою* існування презумпції наявності моральної шкоди у випадку порушення основоположних прав людини, оскільки в такий спосіб забезпечується реальний захист прав особи та юри-

© С. В. Куліцька, 2016

* Ця тенденція простежується як на рівні практики ЄСПЛ, так і на рівні практики судів України, які трактують презумпцію моральної шкоди як загальновідомий факт (обставину), що не потребує доказування згідно з ч. 2 ст. 61 ЦПК України.

дично спрощується і, водночас, упорядковується процес судового доказування*. З огляду на стан чинного законодавства України, такий підхід видається спірним**. Однак у ряді зарубіжних держав ця презумпція є поширеною і застосовується насамперед у випадках протиправного обмеження чи позбавлення людини свободи внаслідок неправомірної діяльності/бездіяльності органів судової влади, у поєднанні зі спеціальними критеріями та методиками визначення суми компенсації⁴. Для прикладу, в Австрії у випадках, коли затримання розпочалося після 31 грудня 2010 р., з огляду на набрання чинності змін до законодавства, особа вправі вимагати виплату відшкодування немайнової шкоди, заподіяної внаслідок безпідставного затримання, у розмірі мінімум 20 € та максимум 50 € за кожен день обмеження її свободи. У Литві сума компенсації моральної шкоди не може перевищувати 10 000 літів (Lt.) (близько 2 896,2 €). У Норвегії в разі обмеження/позбавлення свободи на період менш як 4 год. не передбачено жодної компенсації немайнової шкоди; після спливу цього часу перші два періоди 24-годинного затримання компенсуються у розмірі 183 € (1 500 NOK) кожен; якщо обвинувачений направляється до в'язниці, за кожен наступний день має бути компенсовано 49 € (400 NOK); крім того, якщо особу утримували під вартою в повній ізоляції, розмір відшкодування має бути збільшений на 25 % від обчисленої суми. У Швеції грошова компенсація за безпідставний арешт/незаконне засудження гарантується за пережиті особою страждання, втрати доходів і понесені нею витрати. Шкода за страждання, як правило, компенсується в розмірі близько 85–115 € за добу, проте ця сума, залежно від обставин, може бути нижчою чи (в окремих виняткових випадках) значно вищою. У Фінляндії передбачено виплату державою компенсації невинним особам, свободу яких було обмежено/яких було позбавлено свободи через дії влади (при цьому, однак, компенсація не надається, якщо свободу було обмежено/позбавлено протягом менш ніж 24 год.): у 2010 р. сума компенсації за день необґрунтованого затримання або засудження становила близько 100–120 €, якщо свободу було обмежено/позбавлено не більше ніж 14 днів, і близько 150 €, якщо свободу було обмежено/позбавлено на більше, аніж два тижні. При цьому слід звернути окрему увагу на те, що в останній з названих вище, а також у ряді інших зарубіжних держав, презумпція наявності моральної шкоди застосовується і щодо випадків відшкодування шкоди, заподіяної порушенням розумних строків провадження. Так, у Фінляндії, починаючи з 1 січня 2010 р., приватна сторона має право на одержання справедливої винагороди за рахунок державних коштів, якщо надмірна тривалість судового розгляду трактується як порушення права на судовий розгляд протягом розумних строків; розмір такої винагороди становить 1 500 € за кожен рік, протягом якого провадження у справі було відкладено з причин, відповідальність за які покладено на державу; максимальний розмір компенсації становить 10 000 €. У Словенії ж встановлення розміру грошової компенсації за порушення розумних строків провадження залежить від обставин конкретного випадку (справи) і коливається у встановлених законодавством межах від 300 до 5000 €. Необхідно також підкреслити, що в п. 100 рішення у справі «Бурдов проти Росії» (№ 2) «... Суд вказав, що з огляду на майнову шкоду, національні суди є у відверто кращому становищі, щоб визначити її наявність та кількісні показники. Однак ситуація є іншою щодо моральної шкоди. Існує стійка, але спростовна презумпція, що надмірно довгі процедури спричиняють моральну шкоду (див. §§ 203–204 рішення Суду у справі *Scordino* і § 50 рішення Суду у справі *Wasserman*). Суд вважає цю презумпцію надзвичайно стійкою у випадку надмірної затримки у примусовому виконанні державою рішення суду проти неї, беручи до уваги неминуче страждання, спричинене недотриманням державою свого обов'язку виконати борг, та тим фактом, що заявник вже пройшов судовий розгляд і його вимоги були задоволені»⁵.

На нашу думку, якщо шкоду особі заподіяно внаслідок одного/кількох незаконних діянь, перерахованих у ч. 1 ст. 1176 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)⁶, то можна обґрунтовано припустити, що заподіяння моральної шкоди потерпілому в таких випадках є очевидним і безумовним. Тобто, порушення таких основоположних прав людини, як права на свободу та особисту недоторканність, на повагу до гідності та честі, на свободу пересування є підставою для застосування презумпції наявності моральної шкоди. У зв'язку з цим поділяємо точку зору дослідників⁷, котрі вважають за доцільне включити зазначену презумпцію у текст норми ч. 1 ст. 1176 ЦК України. Крім того, з огляду на підходи практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), при запровадженні в Україні компенсаторного засобу захисту права особи на

* Проблема доказів у позовному провадженні про компенсацію моральної шкоди є актуальною, адже відсутність усталеної практики доказування у справах даної категорії ускладнює застосування цього способу захисту порушених прав. Як правило, єдиним джерелом прямих доказів заподіяння страждань та їх характеру є пояснення потерпілої особи-позивача. Крім того, висновок експерта про обсяг заподіяних потерпілій особі-позивачеві страждань, їх інтенсивність може стати науковим підґрунтям при ухваленні судом рішення за цивільним позовом про компенсацію моральної шкоди. Також факт заподіяння моральної шкоди може підтверджуватися показаннями свідків, спеціаліста, письмовими доказами, а саме: медичними документами, консультативним висновком, публікаціями у пресі тощо.

** У силу положень ч. 1 ст. 60 ЦПК України та абз. 2 п. 5 ППВСУ № 4 від 31 березня 1995 р. при вирішенні питань щодо компенсації моральної шкоди суд, зокрема, повинен з'ясувати, чим підтверджується факт заподіяння позивачеві моральних чи фізичних страждань або втрат немайнового характеру, за яких обставин чи якими діями (бездіяльністю) вони заподіяні, в якій грошовій сумі чи в якій матеріальній формі позивач оцінює заподіяну йому шкоду та з чого він при цьому виходить. Тобто, звільнення особи від доведення факту моральної шкоди не буде відповідати вимогам законодавства та підходам правозастосовної практики. Такий підхід поширений і в судовій практиці: див., наприклад, рішення Нижньосірогозького районного суду Херсонської області у справі № 2-209/11 від 16 листопада 2011 р.; рішення Солом'янського районного суду м. Києва у справі № 2-1036/12 від 7 березня 2012 р. та рішення Бахчисарайського районного суду Автономної Республіки Крим у справі № 103/4510/13-ц від 24 січня 2014 р.

провадження протягом розумного строку на рівні Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» (далі – ЗУ № 266/94-ВР)⁸ слід також передбачити спростовну презумпцію наявності в цих випадках немайнової (моральної) шкоди.

Варто підкреслити, що на даний час в Україні відсутня конкретна система (методика), яка б надавала можливість визначити оптимальний розмір компенсації моральної шкоди та могла б бути рекомендована судовим органам. Проте в юридичній науці поширеними є авторські пропозиції щодо методик, формул⁹, критеріїв¹⁰ визначення розміру компенсації моральної шкоди. Так, наприклад, деякі дослідники¹¹ виділяють три основні підходи (моделі) визначення розміру компенсації моральної шкоди: концептуальний, особистісний, функціональний. Інші¹² вважають, що найперспективнішим у застосуванні буде підхід, відповідно до якого визначення розміру компенсації моральної шкоди носиме певний комплексний характер і складатиметься з першого «загального» (гарантованого) рівня і другого – рівня «експертного». Ми погоджуємося з точкою зору науковців¹³, котрі пропонують відмовитися від необхідності застосування будь-яких методик (формул) для визначення розміру компенсації моральної шкоди, заподіяної протиправними актами суду, оскільки жодна із методик (формул) не може врахувати особливості всіх можливих конкретних випадків завдання такої шкоди. У зв'язку із цим у даній сфері доцільніше використовувати ситуаційний підхід, із урахуванням критеріїв визначення розміру компенсації моральної шкоди, які передбачені абз. 2 ч. 3 ст. 23 ЦК України і п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду України № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31 березня 1995 р.¹⁴, особливо принципів справедливості та розумності, а також законодавчо встановленої її мінімальної межі в розмірі не менше одного мінімального розміру заробітної плати за кожен місяць на момент перебування під судом. При цьому суд при вирішенні питання про обсяг компенсації має виходити з такого розміру мінімальної заробітної плати чи неоподаткованого мінімуму доходів громадян, що діють на час розгляду справи¹⁵. Таким же шляхом розвивається і практика ЄСПЛ у даній сфері праводносин¹⁶.

Крім того, існують пропозиції про доповнення ст. 3 ЗУ № 266/94-ВР положеннями щодо нових складових компенсації, наприклад встановлення можливості компенсації шкоди за: порушення ділової репутації (*goodwill*) юридичної особи (репутаційна шкода¹⁷); заподіяння так званої організаційної шкоди у формах невизначеності в плануванні управлінських рішень, перешкоди в управлінні юридичною особою тощо¹⁸. На наш погляд, встановлення на законодавчому рівні нових складових немайнової шкоди, що підлягатимуть компенсації, необхідно розглядати в якості позитивної тенденції правового регулювання цієї сфери відносин, спроби збалансувати динамізм і стабільність правового регулювання в Україні, задля покращення інвестиційного клімату та сприяння розвитку бізнес-середовища (екосистем підприємництва).

На окрему увагу заслуговує аналіз положення п. 17 ч. 3 ст. 42 чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)¹⁹, згідно з яким серед прав підозрюваного, обвинуваченого передбачено право вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також *відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися*. З урахуванням ч. 3 ст. 43 КПК України, а також виходячи із системного аналізу норм кримінального процесуального законодавства України, можна дійти висновку, що таким правом наділено і виправданого. У пошуках ефективного засобу правового захисту репутації особи вважаємо за доцільне, поряд із компенсаторною його складовою, встановити на рівні законодавства України [у тексті ст.ст. 16, 1176 ЦК і ЗУ № 266/94-ВР, або ж ч. 3 ст. 23 ЦК України в якості одного зі способів відшкодування моральної шкоди] такий спосіб захисту, як офіційне вибачення відповідного(-их) органу(-ів), що здійснює(-ють) оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, а також їх посадових, службових осіб, внаслідок протиправних рішень, дій або бездіяльності яких особі було заподіяно шкоду. На наш погляд, цей спосіб захисту сприятиме як відновленню довіри та підвищенню авторитету вказаних органів державної влади, їх посадових, службових осіб, так і забезпечуватиме потерпілому повне й ефективне відшкодування спричиненої йому шкоди відповідно до міжнародних стандартів захисту прав людини, про що детальніше йшлося у попередній науковій публікації автора цієї статті²⁰.

Таким чином, проведені дослідження проблематики компенсації немайнової (моральної) шкоди, заподіяної внаслідок протиправної діяльності/бездіяльності органів судової влади, привело нас до наступних результатів (висновків):

1. Ключовою особливістю характеру немайнової шкоди, що заподіюється внаслідок протиправної діяльності/бездіяльності судових органів, є її соціальний аспект – применшення/втрата довіри до правосуддя, що, з огляду на рівень шкідливості негативних наслідків (у тому числі їх істотний негативний кумулятивний ефект), має першочергове значення.

2. Зазначена ключова особливість зумовлює специфіку встановлення наявності такої шкоди, визначення її розміру, а також способу компенсації.

2.1. Однією із сучасних тенденцій є визнання юридичною наукою і практикою існування презумпції наявності моральної шкоди у випадку порушення основоположних прав людини. Проте, з огляду на стан чинного законодавства України, такий підхід до встановлення наявності моральної шкоди видається спірним.

На нашу думку, якщо шкоду особі заподіяно внаслідок одного/кількох незаконних діянь, перерахованих у ч. 1 ст. 1176 ЦК України, то можна обґрунтовано припустити, що заподіяння моральної шкоди потерпілому

в таких випадках є очевидним і безумовним. Тобто, порушення таких основоположних прав людини, як права на свободу та особисту недоторканність, на повагу до гідності та честі, на свободу пересування, є підставою для застосування презумпції наявності моральної шкоди. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне включити зазначену презумпцію у текст норми ч. 1 ст. 1176 ЦК України.

Крім того, з огляду на підходи практики ЄСПЛ, при запровадженні в Україні компенсаторного засобу захисту права особи на провадження протягом розумного строку на рівні ЗУ № 266/94-ВР, слід також передбачити спростовну презумпцію наявності у цих випадках немайнової (моральної) шкоди.

2.2. На даний час в Україні відсутня методика, яка б надавала можливість визначити оптимальний розмір компенсації немайнової (моральної) шкоди та могла б бути рекомендована судовим органам. Оскільки у жодній із методик (формул) неможливо врахувати особливості всіх випадків завдання шкоди, вважаємо, що у досліджуваній нами сфері відносин доцільніше використовувати ситуаційний підхід, з урахуванням критеріїв визначення розміру компенсації моральної шкоди, які передбачені абз. 2 ч. 3 ст. 23 ЦК України і п. 9 ПП ВСУ № 4 від 31 березня 1995 р., особливо принципів справедливості та розумності, а також законодавчо встановленої її мінімальної межі в розмірі не менше одного мінімального розміру заробітної плати за кожен місяць на момент перебування під судом. При цьому суд при вирішенні питання про обсяг компенсації має виходити з такого розміру мінімальної заробітної плати чи неоподаткованого мінімуму доходів громадян, що діють на час розгляду справи.

2.3. Слушними є пропозиції щодо встановлення на законодавчому рівні нових складових немайнової шкоди, що підлягатимуть компенсації, зокрема, порушення ділової репутації (*goodwill*) юридичної особи (репутаційна шкода), заподіяння так званої організаційної шкоди у формах невизначеності в плануванні управлінських рішень, перешкоди в управлінні юридичною особою тощо.

2.4. У пошуках ефективного засобу правового захисту репутації особи, підозра, обвинувачення щодо якої не підтвердилися (п. 17 ч. 3 ст. 42, ч. 3 ст. 43 чинного КПК України), вважаємо за доцільне, поряд із компенсаторною його складовою, встановити на рівні законодавства України [у тексті ст.ст. 16, 1176 ЦК і ЗУ № 266/94-ВР, або ж ч. 3 ст. 23 ЦК України в якості одного зі способів відшкодування моральної шкоди] такий спосіб захисту, як офіційне вибачення відповідного(-их) органу(-ів), що здійснює(-ють) оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, а також їх посадових, службових осіб, внаслідок протиправних рішень, дій або бездіяльності яких особі було заподіяно шкоду.

¹ Куліцька С. В. Про підставу виникнення зобов'язань з відшкодування (компенсації) шкоди, заподіяної неправомірною діяльністю (бездіяльністю) органів судової влади (судді, суддів) / С. В. Куліцька // Zbornik prispevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie «Právna veda a prax v treťom tisícročí». 27–28 február 2015, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Košice. – С. 83–86.

² Детальніше див.: Конституційні зміни щодо правосуддя: думка громадян України, грудень 2015 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/konstituciini-zmini-s15.htm>; Судова реформа: опитування громадської думки, суддів, експертів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/sudova-reformertiv-.htm>; Реформи в Україні: громадська думка населення : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/reformi-v-ukselejnja.htm>; Результати національного опитування щодо рівня довіри до судової влади, проведеного ГО «Відкрита Україна» (Проект «Відкритий Суд») : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://open-court.org/important/13095/>

³ Шичанин А. В. Проблеми становлення і перспективи розвитку інституту возмещения морального вреда : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Шичанин Алексей Викторович. – М., 1995. – С. 31; Степанов М. А. Доказывание по гражданским делам о компенсации морального вреда : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.15 / Степанов Матвей Анатольевич. – СПб., 2003. – С. 6–7; Abstract of doctoral thesis «Civil liability of the state for miscarriages of justice» by Radu Iosof. – Cluj-Napoca, 2013. – P. 19–20. Available at: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://193.231.20.119/doctorat/teza/fisier/1171>

⁴ CEPEJ Report on «European judicial systems – Edition 2014 (2012 data): efficiency and quality of justice». – P. 99–107. – Available at : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/2014/Rapport_2014_en.pdf

⁵ Рішення ЄСПЛ у справі «Бурдов проти Росії» (№ 2) (Заява № 33509/04) від 15.01.2009 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-90671>

⁶ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV, із змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

⁷ Федорова Е. В. Гражданско-правовая ответственность за вред, причиненный актами судебной власти при осуществлении правосудия : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Федорова Евгения Владимировна. – Екатеринбург, 2012. – С. 124–125.

⁸ Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 1 грудня 1994 р. № 266/94-ВР, із змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 1. – С. 2. – Ст. 1.

⁹ Эрделевский А. М. Правовое регулирование возмещения морального вреда в гражданском праве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Эрделевский Александр Маркович. – М., 1995. – С. 19–20.

¹⁰ Шимон С. І. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди як спосіб захисту суб'єктивних цивільних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Шимон Світлана Іванівна. – К., 1998. – С. 11–13.

¹¹ Примак В. Концептуальні моделі визначення розміру відшкодування моральної шкоди / В. Примак // Юридична Україна, – 2009. – № 9. – С. 60–69.

¹² Стефанчук Р. О. Компенсація моральної шкоди як спосіб захисту особистих немайнових прав: проблеми та шляхи вирішення / Р. О. Стефанчук // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1 (21). – С. 80.

¹³ Колиева А. Э. Ответственность за вред, причиненный актами правоохранительных органов и суда: гражданско-правовой аспект: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Колиева Ангелина Эдуардовна. – Краснодар, 2007. – С. 19.

¹⁴ Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України № 4 від 31 березня 1995 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

¹⁵ Постанова Верховного Суду України у справі № 6-2203цс15 від 2 грудня 2015 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D76C199F917FB740C2257F290046A6F7](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D76C199F917FB740C2257F290046A6F7)

¹⁶ Practice Direction «Just Satisfaction Claims» (§ 14). Available at : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.echr.coe.int/Documents/PD_satisfaction_claims_ENG.pdf

¹⁷ Карайчева О. В. Деловая репутация как объект гражданских прав : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Карайчева Ольга Владимировна. – Ростов-на-Дону, 2014. – С. 140–160.

¹⁸ Рішення ЄСПЛ у справі «Компанія «Комінгс С.А.» проти Португалії» (Заява № 35382/97) від 6 квітня 2000 р. (§ 35) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58562>

¹⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI, із змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10. – С. 474. – Ст. 88.

²⁰ Куліцька С. В. Щодо обсягу відшкодування (компенсації) шкоди, завданої органами судової влади / С. В. Куліцька // Часопис цивільного і кримінального судочинства: Фаховий науково-практичний юридичний журнал. – 2016. – № 4 (31). – С. 155–163.

Резюме

Куліцька С. В. Компенсація немайнової (моральної) шкоди, заподіяної внаслідок протиправної діяльності/бездіяльності органів судової влади.

Автором статті здійснено спробу дослідити деякі проблемні питання компенсації немайнової (моральної) шкоди, заподіяної внаслідок протиправної діяльності/бездіяльності органів судової влади, а також виявити можливі перспективи вдосконалення правового регулювання і застосування цього способу захисту цивільних прав та інтересів в Україні.

Ключові слова: компенсація, немайна (моральна) шкода, орган судової влади, протиправна діяльність/бездіяльність.

Резюме

Куліцкая С. В. Компенсация неимущественного (морального) вреда, причиненного вследствие противоправной деятельности/бездеятельности органов судебной власти.

Автором статьи предпринята попытка исследовать некоторые проблемные вопросы компенсации неимущественного (морального) вреда, причиненного вследствие противоправной деятельности/бездеятельности органов судебной власти, а также выявить возможные перспективы усовершенствования правового регулирования и применения этого способа защиты гражданских прав и интересов в Украине.

Ключевые слова: компенсация, неимущественный (моральный) вред, орган судебной власти, противоправная деятельность/бездеятельность.

Summary

Kulitska S. Compensation for non-pecuniary (moral) damage caused as a result of the wrongful activity/inactivity of judicial authorities.

An attempt to examine a set of issues concerning compensation for non-pecuniary (moral) damage caused as a result of the wrongful activity/inactivity of judicial authorities and define possible prospects for improving the legal regulation and enforcement of this civil remedy in Ukraine is made by the author of the article.

Key words: compensation, non-pecuniary (moral) damage, judicial authority, wrongful activity/inactivity.

УДК 346.9

Є. В. ПАНЧЕНКО

Євгеній Валерійович Панченко, адвокат

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СУДОВОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ВИКОНАВЦІВ ЩОДО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ

Виконання судових рішень є завершальною стадією судового провадження, значення якої неможливо переоцінити. Адже при відсутності забезпечення належного виконання судових рішень вони апriori втрачають своє значення, а значення судів та їх діяльності нівелюється взагалі. Саме тому чітке та своєчасне виконання рішень, що відповідає нормам чинного законодавства та ґрунтуватиметься на його основоположних засадах, є головною гарантією функціонування правосуддя, що, у свою чергу, слугує захистом законних прав та основоположних свобод. У випадках, коли виконання рішень здійснюється з порушенням норм чин-